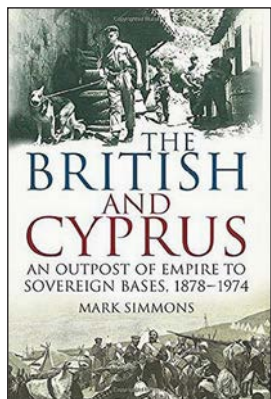

Publikácia obsahuje aj veľmi praktický *Register vybraných hradov* (s. 129 – 136), v ktorom sú pri jednotlivých lokalitách odkazy na literatúru uvedenú v nasledujúcej bohatej *Bibliografii* (s. 137 – 162). Vyzdvihnúť musíme aj veľmi kvalitné vizuálne spracovanie publikácie, ktorá obsahuje veľké množstvo farebných fotografií, máp, plánov jednotlivých hradov, ideálnych rekonštrukcií rôznych hradov alebo ich hradieb či iných súčastí. Je nepochybné, že autorovi sa podarilo dosiahnuť cieľ, ktorým ako sám uvádza „bola snaha na analýzach vzorky vybraných, viac prebádaných a lepšie publikovaných hradov podať sumarizáciu hlavných výsledkov bádania dejín západoslovenských hradov, dosiaľ absentujúci prehľad problematiky, alebo aspoň ucelené pohľady na jej čiastkové zložky. V neposlednej miere tiež priblížiť celistvojší obraz tejto širokej a roztrúsene publikovanej problematiky pre vysokoškolské vzdelávanie, muzeálnu a environmentálnu sféru, na využitie v procesoch vlastivednej, osvetovej, pamiatkovo-ochranárskej a územno-plánovacej činnosti, ako aj pre ostatných záujemcov o históriu a popularizovať ju aj medzi širšou informovanou a zainteresovanou laickou verejnosťou“ (s. 10). Na záver nám neostáva nič iné, len vrelo odporučiť túto zaujímavú publikáciu všetkým, ktorí sa zaujímajú o dejiny starých Slovanov.

Matúš Vojna

SIMMONS, Mark. *The British and Cyprus. An outpost of Empire to sovereign bases, 1878 – 1974.* Stroud : The History Press, 2015, 228 s. ISBN 978-0-7509-6070-0.

Dejiny Cypru v 20. storočí sú úzko späté s britskou prítomnosťou na tomto ostrove. Veľká Británia priamo spravovala Cyprus v rokoch 1878 – 1960 a prítomnosťou svojich vojenských základní na ostrove nepriamo ovplyvňovala vývin tohto územia. Počas 82 rokov britského panstva na ostrove sa napr. vybudovala infraštruktúra, pošty, opravili prístavy, no na druhej strane sa tiež rozhorel boj obyvateľstva Cypru za samourčenie, namierený proti britskej nadvláde.

Monografia *The British and Cyprus* zachycuje obdobie od príchodu prvých jednotiek Veľkej Británie na Cyprus v roku 1878 po tureckú inváziu na ostrov v lete roku 1974. Autor publikácie, bývalý vojak, ktorý rovnako ako jeho otec slúžil na Cypre, a zároveň novinár a vojenský historik,

pútavým spôsobom približuje cez archívne pramene a memoárovú literatúru rozličné obdobia dejín Cypru v 20. storočí. Zachytáva chronologickú dejovú líniu politického vývoja Cypru v 20. storočí z pohľadu vlády Veľkej Británie, ktorú obohatil o životné príbehy priamych účastníkov, nielen britských občanov.

Publikácia je rozdelená do 13 kapitol. V úvodnej autor stručne približuje čitateľovi dejiny Cypru v stredoveku a novoveku. Opisuje osobu kráľa Richarda I., spôsob jeho krátkej vlády na Cypre a postupne prechádza k popisu podrobenia ostrova Osmanskou ríšou. Svoju pozornosť v tejto kapitole však upriamil na zachytenie prvých krokov britských síl po zisku ostrova na Berlínskom kongrese v roku 1878. Opisuje v akom stave sa nachádzal ostrov a cyperská pravoslávna cirkev a ako sa pomery na ostrove vyvíjali do začiatku prvej svetovej vojny.

Druhá kapitola zachytáva medzinárodnopolitickú situáciu vo svete pred prvou svetovou vojnou. Autor analyzuje anxiu Cypru vládou Veľkej Británie a jeho potrebu ako strategickej vojenskej základne napr. v bitke o Gallipoli. Pripomenutím neúspešného rokovania medzi premiérmi Davidom Lloydom Georgom a Elefteriom Venizelom o spojení Cypru s Gréckom postupne prechádza autor do ďalšej kapitoly. V nej charakterizuje medzivojnové obdobie, v ktorom sa Cyprus stal britskou kráľovskou kolóniou a bol tu zriadený úrad guvernéra. Súčasne popisuje vzťah gréckych a tureckých obyvateľov Cypru a následnú protibritskú vzburu v roku 1931. Na záver tejto časti pripomína úspešný boj proti malárii na ostrove v prvej polovici 20. storočia a kalkuláciu britskej vlády so zriadením vojenskej základne v roku 1938 na Cypre.

Druhá svetová vojna zasiahla Cyprus v menšej miere v porovnaní s kontinentálnymi krajinami Európy. Štvrtá kapitola zachytáva zriadenie cyperského regimentu a jeho nasadenie v Grécku a útoky talianskeho a nemeckého letectva na ostrov. Odpoveďou britskej vlády na tieto nepriateľské akcie bolo dosadenie austrálskeho protivzdušného kontingentu na obranu Cypru. Veľmi interesantne autor popisuje nehody medzi cudzími vojakmi a domácim obyvateľstvom a nakoniec najväčšiu hrozbu pre ostrov v závere vojny – cyperskú komunistickú stranu AKEL. Komunistom a povojnovému usporiadaniu sveta sa autor venoval v piatej kapitole. Tá zachytáva povojnové obdobie, ktoré je poznačené požiadavkou grécko-cyperského obyvateľstva za enosis – spojenie s Gréckom. Cez popis bojov proti komunistom v Grécku autor predstavil osobnosť plukovníka Georgia Grivasa, neskoršieho zakladateľa teroristickej organizácie EOKA a najhladanejšieho muža Cypru.

Kapitoly 6 až 10 sú najprepracovanejšími časťami publikácie a Simmons v nich zachytáva osobitne každý rok boja armády Veľkej Británie proti organizácii EOKA. Zaujímavým spôsobom je načrtnutá spojitosť bojov na Cypre s prebiehajúcou Suezskou krízou v roku 1956. Cez memoáre čelných predstaviteľov a radových vojakov britskej vlády autor oboznamuje čitateľa s psychologickou vojnou, ale aj krvavými stretmi na ostrove. Okrem popisov bojových akcií a vnímania dobovej tlače sú v týchto kapitolách prezentované aj diplomatické rokovania, ktoré v konečnom dôsledku viedli k vyriešeniu núdzového stavu na Cypre. Autor v krátkosti spomenul rokovania medzi Veľkou Britániou, Gréckom, Tureckom a neskôr aj oboma cyperskými komunitami v Paríži, Londýne a Zürichu. Súbor týchto kapitol je uzavretý ukončením britského panstva na Cypre v podobe vzniku Cyperskej republiky v auguste 1960.

Aj napriek vzniku Cyperskej republiky však britská prítomnosť na ostrove neskončila. Vláda Veľkej Británie sa s Cyperskou republikou dohodla na vytvorení britských vojenských základní, nezávislých na území Cyperskej republiky. Tento proces spoločne s nepokojmi na Cypre v 60. rokoch 20. storočia, ustanovením mierových síl UNFICYP a britskými aktivitami v rokoch 1960 – 1973 zachytáva 11. kapitola.

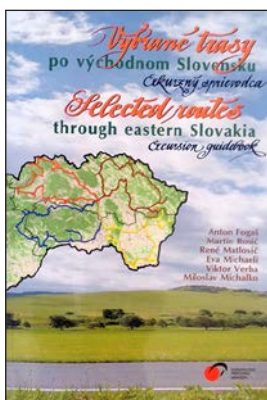
Turecká invázia na Cyprus v roku 1974 bola najkritickejšou akciou celého cyperského problému. Autor ju v 12. kapitole popísal cez memoáre vojenského pilota a zdravotníka, ktorý celú udalosť pozoroval z lietadla, resp. utečeneckého tábora. Zároveň tiež charakterizoval utečeneckú krízu, ktorej hlavné prúdy smerovali na britské vojenské základne. Ani v tejto kapitole nevynechal politické dejiny, ktoré čitateľovi dotvárali dokonalý obraz o situácii a jej chápaní obyvateľstvom. Ako

v predchádzajúcej, tak ani v poslednej 13. kapitole nevynechal svoje osobné skúsenosti, či už s inváziou na ostrov v roku 1974, alebo s návštevami už rozdeleného Cypru v neskoršom období.

Publikácia *The British and Cyprus* prezentuje dejiny britského koloniálneho panstva na Cypre a v spojitosti s memoárovými vstupmi zúčastnených osôb vykresľuje históriu tohto ostrova v osobnejšom svetle. Obrazová príloha publikácie, prevzatá z britských vojenských archívov a armádných periodík, spoločne s mapami Cypru v jednotlivých dejinných procesoch sú spodobením celkovej atmosféry popisovanej v knihe. V závere publikácie sa nachádza prehľadný menný register. Monografia je určená všetkým záujemcom o dejiny Cypru, Veľkej Británie, dejinám vojenstva, ale aj dejinám politickej histórie regiónu Stredomoria v 20. storočí.

Erik Ondria

Vybrané trasy po východnom Slovensku. Exkurzný sprievodca. Selected routes through Eastern Slovakia. Exkursion guide book. Eds. Martin Rosič, Anton Fogaš. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity v Prešove, 2015, 156 s. ISBN 978-80-555-1318-8.

Cestovný ruch predstavuje v súčasnosti dôležité, rýchlo sa rozvíjajúce odvetvie národného hospodárstva. Jeho skutočný potenciál je však omnoho väčší. Na to, aby ho bolo možné ešte viac rozvinúť, vytvoriť nové pracovné miesta a sprístupniť domácim i zahraničným návštevníkom ďalšie zaujímavé lokality, je však potrebné splniť množstvo ďalších podmienok. Jednou z tých základných a úplne samozrejmych je dostatok kvalitných informačných materiálov. Takých, ktoré by primeraným spôsobom predstavili rôznorodé možnosti, aké Slovensko a jednotlivé jeho regióny v tejto oblasti svojim návštevníkom ponúkajú.

Do pestrej škály rôznych typov textov i obrazových publikácií venovaných tejto problematike, možno zaradiť tiež jeden z nových sprievodcov pripravených kolektívom autorov z Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove. Tí, nadväzujúc na viaceré svoje predošlé projekty, ponúkli širokej skupine potenciálnych čitateľov pod názvom *Vybrané trasy po východnom Slovensku. Exkurzný sprievodca*, niekoľko starostlivo vybraných trás po východnom Slovensku. Aj vzhľadom na skutočnosť, že publikácia vychádza dvojязыčne, v slovenskej a aj anglickej mutácii, môže predstavovať dobrú pomôcku pre pestré spektrum užívateľov, od profesionálnych sprievodcov cestového ruchu, študentov či učiteľov, až po pracovníkov miestnej samosprávy. Jednotlivé trasy navyše autori pripravili tak, aby „rovnomenne“ kombinovali prírodné i historické zaujímavosti jednotlivých regiónov. Dve trasy tak záujemcom približujú územie Prešovského a ďalšie dve Košického kraja. Okrem pestrosti sú jednotlivé vybrané okruhy zostavené tak, aby boli zvládnuteľné v rámci jedného dňa. Vybrané lokality, ktoré by mohli byť zaujímavé pre návštevníkov, sú následne